digheid of op hegemonie laat zich niet vaststellen door het gebruik van algemeene principes van volkenrecht. Het is in het geheel niet door een derde vast te stellen. Het volk moet daarin zijn eigen rechter zijn. Want het historisch recht van een volk hangt af van zijn macht. De beslissing voor dat recht komt alleen tot stand door het in het geweer brengen van de macht van het volk. De roep: vrede door recht, moet vervangen door het verlangen naar een vrede, rustend op den uitslag van den oorlog. In zekere situaties kan het volk gedwongen zijn, zedelijk verplicht, de beslissing der levendige gerechtigheid in den weg van een oorlog te zoeken. De concurrentie van volken in een groot historisch moment mag niet gemoraliseerd worden. In geval van oorlog mag men niet in naam van het Christendom vragen om verzoening, maar dient te worden aangedrongen op gemeenschappelijk bewustzijn van de zakelijke waarde van den strijd om de beslissing van groote vragen.[13])

Als dit waar is, dan heeft de generale synode onzer kerken van 1914 wel zeer misgetast, toen ze de bede uitsprak, dat God welhaast zulk een vrede mocht schenken, als Zijn Naam ter eer, Zijn koninkrijk tot zegen en den volken tot heil verstrekken kon, en ze alle kerken opwekte, om gezamenlijk en krachtiger dan tot op dat oogenblik te pleiten voor het herstel en behoud van den vrede in den weg van het recht.

Maar dit is niet waar. „Nationale behoeften en eischen, wereldhistorische momenten en wereldhistorische zending en al dergelijke ideeën hebben zich diep te onderwerpen aan de heilige majesteit van Gods geboden, dezelfde geboden, die het dorpskind op school leert."[14])

* * *

We zijn van gruwelijk-afgodische voorstellingen, als boven aan het woord gelaten werden niet af, door te zeggen, dat hier wordt geredeneerd — inderdaad geschiedt dit bewust[15]) — uit een confessie, die de onze niet is, n.l. de Luthersche.

Want afgezien nu nog daarvan, dat onder ons wel eens op het kantje is geloopen van Lutheraansche onderscheidingen tusschen tweeërlei moraal, we ontkomen niet aan den eisch, om dergelijke meeningen te confronteeren met de Schrift. In de verdediging der Italiaansche struikrooverij in Abessynië door de N. S. B. b.v. schrikt ons oor van soortgelijke klanken.

Het is zeer begrijpelijk, dat velen onder ons huiverig zijn voor het dieper ingaan op de vraag naar het recht van den oorlog. Onze partij heeft jarenlang, met de Christelijk-Historischen, de antimilitairistische koe bij de horens moeten vatten.[16]) Had ze het niet gedaan, dan had het er wel eens treurig uit kunnen zien met de middelen onzer landsverdediging. De toestand is nu al niet rooskleurig.

Maar bij de toeneming der bewapening van alle volken, bij het den kop opsteken van trotsch nationalisme roept gedurig de kwellende vraag om een antwoord: „Heeft de oorlog een „zin", of is hij nooit iets anders dan gruwelijk onrecht, brutaal geweld, duivelswerk?"[17])

Dat wij toch terugdeinzen voor die vervloekte afgoderij, die daar is in het zich werpen in de armen van het fatalisme.

W. R. S.

1) Antirevolutionaire Staatkunde, maandelijksche uitg. 1935, Mei-no., blz. 5 van het verslag.
2) Gelijk bekend, hebben bij de opkomst dezer partij ook andere factoren krachtig gesproken; zoo in bepaalde streken van het land de relaties van den heer Van Houten met den Bond van Landpachters, en zijn actie voor staatspensioen.
3) Dr H. Bavinck, De navolging van Christus en het moderne leven, overdruk van Schild en Pijl, I, no. 3 (1918) in Kennis en Leven, blz. 115, Kampen, z.j.
4) Dezelfde, t.a.p. blz. 116.
5) Aldus de bundelaar der vier opstellen, die in 1931 door J. H. Kok, Kampen, werden uitgegeven onder den titel „Oorlog en Christendom". Er is natuurlijk veel meer van onze zijde gegeven, dat later ten deele nog vermelding vinden zal. Deze uitgave werd genoemd om het belangwekkend feit der afzonderlijke uitgave.
6) H. R. Knickerbocker, art. Alg. Hbl., 26 April 1936. De bijna twee millioen worden aldus nader gespecialiseerd: 400.000 Duitschers, 800.000 Italianen en 200.000 Franschen en op zijn minst een half millioen Britten, Polen, Oostenrijkers, Tsjechen en onderdanen van kleine landen.
7) A. W. F. Idenburg, Oorlog en Christendom, blz. 59. 60.
8) Dr G. B. Wurth, Christendom en Oorlog, Antirev. Staatk., December 1930, blz. 526.
9) Mr D. P. D. Fabius, Volkenrecht, Amsterdam, 1907, blz. 2.
10) Dezelfde, t.a.p. blz. 2.
11) Mr. A. Anema, Onze tijd en onze roeping, Rotterdam, 1921, blz. 19.
12) Fabius, a.w. blz. 112, met beroep op Groen.
13) P. Althaus, art. Krieg und Christentum, in Die Religion in Geschichte und Gegenwart, III, Tübingen, 1929, kol. 1307 v.v. Over Althaus zie men ook Wurth, a.w. blz. 530 v.v.
14) Fabius, a.w. blz. 112.
15) Althaus, t.a.p. kol. 1307. Wurth, a.w. blz. 533 v.v.
16) Anema, a.w. blz. 20.
17) Bavinck, Oorlog en Christendom, blz. 33.

KETTERIJ BINNEN EN BUITEN DE KERK.

De ketterij is buiten de kerk machteloos. Ze nestelt zich daarom binnen haar gewelven, zoekt in haar te heerschen, en bouwt, door de kerk uitgeworpen, terstond naast haar deur een copie van het bestaande.

Dr A. Kuyper, Het Modernisme, een Fata Morgana op christelijk gebied, Amsterdam, 1871, blz. 60.

KERKELIJK LEVEN

Over de „Algemeene Genade".

(Antwoord aan Dr O. Noordmans.)

XVI.

Thans mogen nog enkele opmerkingen volgen, waarin we ons haasten naar het einde.

a. Er kan dus geen sprake zijn van twee polen, waarvan de ééne zou zijn „het geduld in den tijd", en de andere: „het zuchten naar de eeuwigheid". Polaire verhoudingen zijn er niet daar, waar de God aller genade den dood laat verslinden worden door het leven, den ouden mensch gekruisigd, gedood en begraven door den nieuwen in een tempo van „meer en meer" (Zondag 33 Catechismus). En tusschen twee vruchten van hetzelfde geloof is evenmin een polaire verhouding als tusschen twee kinderen van denzelfden vader en moeder. Het „geduld" nu, en het „zuchten", hierboven bedoeld, zijn beide vruchten van het geloof.

b. Gaat de Zoon met ons mee, dan volgen wij, door Hem getrokken, Hem na (dit is iets anders dan Dr Noordmans, „Ref.", bl. 123, kolom 2 boven, mij laat zeggen). Zijn evangelie is dan ondermeer een woord van belofte en van mandaat voor de cultuur (iets anders, dan „cultuurprobleem", gelijk Dr N., t.a.p., mij laat zeggen).

c. Omdat — van 's menschen zijde gezien, en derhalve NIET „strikt genomen" — de geschiedenis een retardatie zoowel van den hemel (met vervulde genade) als van de hel (met vervulden toorn) schijnt (niet is), daarom kan zèlfs op menschelijk standpunt nimmer, strikt genomen, gezegd worden, dat hel en hemel de door mij behandelde thema's zijn, inplaats van de aarde. Dit reeds eerder afgewezen misverstand leidt tot misvattingen omtrent mijn bedoelingen („Ref." 123, kolom 2). Doch niet alleen dit. Het is daarom ook overbodig, te zoeken naar voorbeelden uit mijn geschriften, waaruit blijken zou, dat ik „de verabsoluteerde tegenstellingen" toch nog moet „temperen", noodgedwongen. Immers, ik heb niets verabsoluteerd, die zonde wordt mij juist afgeleerd, als ik Gods scheppings- en (dus ook) voorzienigheids-woord in zijn absolute beteekenis laat gelden, en bovendien, de „tempering" (van 's menschen zijde gezien) ligt reeds in het geschiedenis-begrip (retardatie van het definitieve, subjectief gesproken). Het bijbelsche begrip van „anoche theori", lankmoedigheid Gods, gelijk dat van zijn „nog toeven", rechtvaardigen dit spraakgebruik, mits het maar zich van zijn subjectiviteit bewust wordt, onder blijvende herinnering aan Gods vaste besluit, „van vóór de grondlegging der wereld" „genomen".

d. De „katastrophe" van den jongsten dag grijpt niet een deel, maar alles aan. Derhalve kan ik Dr Noordmans' weergave van mijn gevoelen (113, kolom 2, midden) niet juist noemen.

e. Veel van de verschillen, die Dr Noordmans tusschen Kuyper en mij meent te kunnen constateeren, zullen fictief blijken, als hij Kuypers andere werken bestudeert; „De Gemeene Gratie" is uit een oogpunt van Schriftbewijs een van Kuypers minst geslaagde werken. Met name zijn teruggaan op de schepping wordt uit zijn andere, minder beeldende geschriften, duidelijker, dan Dr Noordmans het zag, in zijn reconstructie van Kuypers gemeene-gratie-leer.

f. Dat „aardsche schoonheid" en „hemelsche heiligheid" iets anders zijn, weet ik zelf zeer wel; Dr Noordmans heeft dit ook wel opgemerkt. Hij behoeft er mij dan ook niet aan te herinneren. Want („Ref". 124, kolom 1) als hij „een artistieke gave" benevens „een betrekking in de maatschappij" parallel laat loopen met die „aardsche schoonheid", doch een „christelijk charisma" benevens „een ambt in de kerk" parallel ziet loopen met „hemelsche heiligheid", dan herinner ik mij, dat die „christelijke charisma's" allemaal aardsch geweest zijn, al waren ze dan ook niet UIT de aarde, en dat het met de ambten in de kerk (zoover ze hier blijkbaar ter sprake komen) niet anders er voor staat.

g. Volgende week mijn laatste opmerkingen.

K. S.

„De Heraut" inzake doop en „pluriformiteit der kerk".

II.

Het kernbezwaar der Wederdoopers. — Ongepast disputabel-stellen? — Wie en waar is de man van het „absolute standpunt"? — Het verzet feitelijk reeds ingezonken. — Olie op de golven. — Zwolle 1882 en Utrecht 1936. — Wie te veel bewijst.... — „Aansluiting" of „overeenstemming". — Causa non finita.

In ons voorgaande artikel trachtten we aan te toonen, dat „De Heraut" in het citeeren der belijdenis onduidelijk en onnauwkeurig geweest is, en derhalve wel wat lichtvaardig in haar betoog, dat de „strooming", die zij op het oog had, disputabel stelde, hetgeen reeds door de gereformeerde belijdenis als vaststaand was erkend en als geloofsinhoud aangenomen.

In dit verband vraagt nog een andere meening van het orgaan de aandacht. „De Heraut" immers schrijft, gelijk hieronder blijken zal, tot viermaal toe, dat de Wederdoopers als VOORNAAMSTE reden, om niet tevreden te zijn met „den eenigen doop", aanvoerden, dat deze door de roomsche kerk bediend was. In het nr van 26 April j.l. merkt het blad op:

„Dat de Wederdoopers den doop der kinderkerk der geloovigen verdoemden, was een tweede bezwaar, maar VOOROP staat, dat zij den doop, dien zij reeds ontvangen hadden in de Roomsche Kerk niet als doop erkenden en opnieuw gedoopt werden."

Men lette hier terdege op het woord „erkennen". Blijkbaar wil de redacteur van „De Heraut" ook in dezen zijne historische bijdrage tot de kennis der Wederdoopers, ons duidelijk maken, dat de Wederdoopers den hun toegedienden kinderdoop niet zoozeer verwierpen, omdat hij KINDERdoop, doch omdat hij ROOMSCH doop was; daarin zou dan liggen uitgesproken, hunnerzijds, dat de erkenning van de roomsche kerk en van haar ambtsdragers hunnerzijds ongeoorloofd scheen. Op dien grond wil „De Heraut" dan betoogen, dat dus de kern van hun bezwaar lag in hun KERKBEGRIP; dat daarna door de belijdenis de wederdoopers in dit haar KERKbegrip (pluriformiteitskwestie!) tevens zou veroordeeld zijn, en dat derhalve Ds den Houting niet alleen, maar ook een zekere „strooming" disputabel stelde, wat niet meer disputabel was onder hen, die de belijdenis eenmaal hadden onderschreven, en aanvaard als de hunne.

Vandaar dan ook, dat „De Heraut" telkens weer op die kwestie van de „erkenning" van het doopende instituut, al of niet, terugkomt. Ds den Houting had replicceerend opgemerkt — we citeeren zijn woord uit de vrije weergave van „De Heraut" (van 31 Mei '36):

„Onze belijdenis zou — volgens Ds den Houting — alleen afkeuren, dat de wettige doop herhaald werd en daarmede was hij het geheel eens. Een doop in onze kerken bediend mag zeker niet herhaald worden, want dit zou juist wederdooperij zijn. Maar de vraag was juist, of een doop buiten onze Kerk bedient een wettige doop is. Is deze doop geen doop, dan is er ook van wederdooperij geen sprake."

Op deze door Ds den Houting gegeven replick antwoordt „De Heraut" nu aldus (31 Mei '36):

„Een antwoord dat.... niets zegt. Want noch de Donatisten, noch de Wederdoopers hebben ooit beweerd, dat zij een doop, die wettig bediend was, herhaalden".

Even verder merkt de redacteur op:

„De vraag is niet, HOEVER de erkenning van den doop buiten onze kerken bediend, gaan kan. Dat is zeker disputabel.

Maar wel of men het absolute standpunt mag innemen, dat alleen de doop in onze Kerken bedient een wettige doop is en daarom elke andere doop slechts een schijndoop is".

*

Laat ons hier — ook al breekt het den gang van ons betoog — even halt houden. De vraag komt bij lezing van deze laatste woorden van „De Heraut" op, of het nog zin heeft, verder over deze aangelegenheid door te spreken. Want, tenzij ik me wel heel erg vergissen mocht, ik geloof, dat er geen mensch is in de Gereformeerde Kerken, allerminst Ds den Houting, die ons beweerd heeft, of beweren zal in de naaste toekomst, „dat ALLEEN de doop in ONZE kerken bediend een wettige doop is en daarom ELKE andere doop slechts een schijndoop is". Men zou dus kunnen zeggen: door DEZE kwestie als DE EIGENLIJKE kernvraag aan te dienen, heeft „De Heraut" getoond, tegen anderen, ik weet niet waar ze wonen, tegen anderen te opponeeren, dan diegenen, die in de Gereformeerde Kerken deelnemen aan het algemeene gesprek. Welnu, zoo zou men zichzelf kunnen troosten, vergenoeg u er mee, dit te constateeren, stel daarna vast, dat het Utrechtsche debat een overbodige manoeuvre is geweest, althans voorzoover het met nadruk tegen stroomingen zich zei te keeren, die de Gereformeerde Kerken binnen 25 jaar te gronde zouden richten, dat het verzet tegen Ds den Houting derhalve feitelijk reeds ingezonken is, nog voordat hij zijn rede raat publiceerde, en ga dan maar weer over tot de orde van den dag".

Inderdaad, het zou ons zelf een genoegen zijn, als wij op deze wijze een punt konden zetten onder de besprekingen over deze aangelegenheid. En zoodra „De Heraut" inderdaad mocht verklaren, dat zijn redacteur geen strooming binnen de Gereformeerde Kerken had bedoeld, maar een andere, ik weet niet waar, zal ik onmiddellijk andere stof kiezen voor behandeling in „De Reformatie".

Zoolang evenwel „De Heraut" den gereformeerden kring wel degelijk blijft verontrusten, door op te merken, dat er „stroomingen" zijn, die gevaarlijk zijn, zullen we de zaak, voorzoover ze ook ons interesseert, aan de orde stellen. De mogelijkheid bestaat immers, dat het orgaan meent, dat bepaalde theorieën in haar consequentie zullen moeten leiden tot een absolutisme, dat nu nog niemand aandurft. Welnu, daar valt over te spreken, al wijs ik er op, dat mijn eigen pluriformiteitsartikelen deze consequentie geen oogenblik zullen verderen, integendeel, ze zeer duidelijk afwezen.

Dat ik die artikelen even noem, heeft zijn reden. De „Heraut"-redacteur merkt thans wel op, dat hij, in zijn bestrijding van de pluriformiteit, dacht aan wat Ds den Houting zelf daartegen aanvoerde, maar dat kan mij niet overtuigen, dat hij alleen aan Ds den Houting gedacht heeft, zoodat anderen zich maar buiten deze aangelegenheid moeten houden, ook ikzelf. Naar mijn meening kan men één enkel mensch, b.v.